

Den ensidiga debatten äventyrar legitimiteten för ett svenskt Nato-medlemskap

Dagens Nyheter den 29 april 2022

Den viktigaste politiska frågan i Sverige just nu är den om Nato-medlemskap. Efter mer än 200 år av militär alliansfrihet är vi på väg att överge den. Jag tror det är rätt men oroas ändå av konformismen i debatten och av att för- och nackdelar inte diskuteras tillräckligt tydligt. Att så sker kan vara avgörande för den långsiktiga legitimiteten för ett svenskt Nato-inträde. Det här är ett försök att spalta upp olika argument.

Det är centralt att skilja mellan två typer av resonemang: de som har direkt att göra med vår säkerhet och de som handlar om vilken roll vi vill att Sverige ska spela i världen.

Det främsta säkerhetspolitiska skälet för en Nato-anslutning är förstås att Rysslands angrepp på Ukraina visar på begränsningarna i det stöd ett alliansfritt land kan få i en sådan situation. Samtidigt är, Kremels oberäknlighet till trots, ett isolerat ryskt angrepp på Sverige osannolikt.

Det troligaste scenariot för en krigsoperation mot Sverige är i samband med ett försök att ockupera de baltiska staterna. Ryssland skulle då ha starka drivkrafter att bemäktiga sig svenskt territorium – inte minst Gotland – för att flytta fram luftvärnssystem och på så sätt försvåra tillträde för Nato-flyg över Östersjön. Men just därför skulle Sverige med största sannolikhet få hjälp från Nato även utan ett medlemskap. Biståndet skulle dock vara mer effektivt om det föregåtts av en gemensam operationsplanering inom Natos ram.

Samtidigt innebär ett Nato-medlemskap en påtagligt större risk för att Sverige dras in i en eventuell väpnad konflikt mellan Ryssland och Nato som uppstår på annat håll än i Östersjöregionen. Kriget i Ukraina och västs vapenleveranser dit har ökat faran för en sådan konfrontation. Ryska aggressioner mot nordiska Nato-länder, kanske i form av missilangrepp, är i ett sådant läge fullt möjliga.

Det är tveksamt om ett Nato-medlemskap verkligen skulle öka vår säkerhet. Så en strikt nationalegoistisk syn talar kanske emot en ansökan. Men det finns skäl för ett bredare perspektiv. Genom ett medlemskap kan vi bidra till ett starkare Nato som bättre kan försvara grundläggande folkrättsliga principer om länders territoriella integritet och rätt till självbestämmande.

Det är ett starkt moraliskt argument för ett Nato-inträde. Sverige ville under kalla kriget framstå som en moralisk stormakt men agerade i själva verket som en utpräglad fripassagerare. Vi försökte i det tysta försäkra oss om stöd vid en sovjetisk aggression, men ville inte åta oss motsvarande förpliktelser gentemot andra.

En närliggande aspekt är hur Sveriges agerande påverkar konfliktrisen i vår del av världen. Här finns två olika synsätt. Det ena är att ett svenskt Nato-medlemskap skulle verka konfliktavhållande på Ryssland dels genom att göra alliansen starkare, dels genom att visa att rysk aggression leder till motreaktioner.

Det andra synsättet är att Ryssland skulle provoceras av att känna sig mer "inringat". Givet den parallella verklighet som Putin och hans familj tycks leva i är det svårt att ha en välgrundad uppfattning i frågan. Min gissning är dock att det som spelar störst roll för det ryska agerandet är hur stark motparten bedöms vara.

Det har ibland hävdats att en svensk Nato-anslutning skulle försvåra vårt engagemang för nedrustning och fred. Argumentationen var vanlig under kalla kriget men speglade ofta en uppblåst bild av Sveriges betydelse på den internationella arenan. Det är också relevant att jämföra med Norge, vars Nato-medlemskap inte har hindrat landet från att ta olika fredsfrämjande initiativ (som till Osloavtalet 1993 mellan PLO och Israel).

Finlands ställningstagande tycks få en avgörande betydelse för inställningen i Sverige, särskilt hos Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna. Det finns rationella skäl för det. Tidigare har en vanlig bedömning varit att ett svenskt Nato-medlemskap skulle utsätta Finland för stora risker. Ett gemensamt agerande minskar förmodligen båda ländernas utsatthet för ryska påtryckningar under själva anslutningsprocessen.

Ett enskilt finskt inträde skulle innebära att ländernas försvarssamarbete inte kunde fortsätta som nu. Men det är svårt att se dessa skäl som utslagsgivande. Det är troligare att det helt enkelt inte är förenligt med den svenska självbilden – och med den bild vi vill att omvärlden ska ha av oss – om Finland vågar gå med i Nato men inte vi.

Det håller på att växa fram en politisk enighet om att Sverige bör ansöka om Nato-medlemskap. Jag delar den uppfattningen. Men debatten riskerar att bli alltför svart och vit och därmed att äventyra den framtida legitimiteten för en Nato-anslutning. För mig handlar det om att Sverige ska bidra mer till demokratiernas försvar mot en aggressiv stormakt som vill inskränka sina grannländers suveränitet genom att upprätta intressesfärer som den kontrollerar. Samtidigt bör vi ha klart för oss att ett medlemskap kan innebära större risker för vår säkerhet på både kort och lång sikt.

Lars Calmfors